

JUNGTINĖJE KARALYSTĖJE NAUDOJAMOS VIRŠUTINIŲ GALŪNIŲ PASIKARTOJANČIŲ UŽDUOČIŲ VERTINIMO PRIEMONĖS TINKAMUMO SAVARANKIŠKAI VALDYTI KAULŲ IR RAUMENŲ SISTEMOS PAŽEIDIMŲ RIZIKĄ LIETUVOS ĮMONĖSE TYRIMAS

Tyrimo vadovė: dr. Saulius Vainauskas

Atsakinga vykdytoja: Jūratė Tamašauskaitė

Tyrimo vykdymo laikotarpis: 2016 - 2017 metai

Tyrimo pagrindimas. Tyrimas vykdytas vadovaujantis Higienos Instituto Profesinės sveikatos centro skyriaus 2017 m. veiklos plano 2.2. priemone, patvirtinta Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2017 m. kovo 13 d. įsakymu Nr. V – 293. Ergonominiai rizikos veiksniai susiję su kaulų ir raumenų sistemos sutrikimais (toliau, KRS). Didžiausią įtaką su darbu susijusiems kaulų ir raumenų sistemos pažeidimams turi ergonominiai darbo vietos veiksniai. Dėl šio veiksnio darbuotojams gali išsivystyti su darbu susiję kaklo ir viršutinių galūnių pažeidimai. Biomechaninių (ergonominių) veiksmų sukeltos profesinės ligos Lietuvoje sudaro apie 49 proc. (2016 m.), 14 proc. jas sukėlė pasikartojantys judesiai. Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas įpareigoja įmonių vadovus vertinti profesinę riziką. Literatūros apžvalga atskleidė, kas trūksta paprastų ir efektyvių ergonominių veiksmų rizikos vertinimo priemonių, o ypač lietuvių kalba, nes išorės įmonių atliekamas ergonominės rizikos vertinimo paslaugos yra brangus ir ne visada kokybiškas.

Tyrimo tikslas: Įvertinti tyrime dalyvaujančių vertintojų nuomonę apie ART priemonės vertimo į lietuvių kalbą patikimumą ir tinkamumą Lietuvos įmonėms.

Tyrimo uždaviniai:

- (1) įvertinti ART priemonės vertimo į lietuvių kalbą patikimumą;
- (2) įvertinti ART priemonės tinkamumą naudoti kaulų ir raumenų sistemos pažeidimų rizikos vertinimui ir valdymui Lietuvos įmonėse.

Tyrimo metodika. Jungtinės Karalystės Sveikatos ir saugos tarnybos ART priemonės tinkamumui Lietuvos įmonės buvo atliktas kiekybinis tyrimas. Tiriamaoji populiacija tikslinė, tai - darbdavio įgalioti asmenys atsakingi už darbuotojų saugą ir sveikatą įmonėje (darbuotojų komitetų, profsąjungų atstovai) ir darbuotojų saugos ir sveikatos tarnybos specialistai (profesinės sveikatos ir darbuotojų saugos ir sveikatos specialistai) (toliau – vertintojai) dirbantys Lietuvos įmonėse. Vertintojai dalyvavo: (1) ART priemonės vertimo iš anglų į lietuvių kalbą vertinime (n=2), pilotiniame tyrime (vertimo aiškumo vertinime) (n=18) (vertino 2 kartus) ir (2) tinkamumo ART priemonės vertinimo tyrime (n=38). Vadovaujantis vertinimo vadovu bei struktūriniu schema, stebint video medžiagą ir skaitant video užduoties aprašymą, vertintojai užpildė vertinimo lapą ir nusiuntė jį projekto atsakingai vykdytojai elektroniniu paštu. Po 2 - 4 savaičių, tie patys vertintojai vėl atliko tą pačią užduotį. Visi vertintojai užpildė Tinkamumo naudoti ART priemonę vertinimo klausimyną. ART

priemonės patikimumui (angl. *reliability*) ir pagrįstumui (angl. *validity*) nustatyti buvo apskaičiuota: ART priemonės vidinis suderinamumas (angl. *Scale internal consistency*), vertinimo patikimumas (angl. *Inter-rater reliability*), pakartotinių vertinimų patvirtintas patikimumas ir ART priemonės pagrįstumas (angl. *validity*).

Rezultatai.

ART priemonė atitinka jai keliamus patikimumo t. y. vidinio suderinamumo (α_{KR} yra 0,818 ir 0,813 (kairiojoje pusėje) ir α_{KR} yra 0,738 ir 0,743 (dešiniojoje pusėje), vertintojų sutariamumo vertinant atskirus veiksnius (Koheno kapa 0,725 -1,000 (kairiojoje pusėje) ir 0,649 - 1,000 (dešiniojoje pusėje)), stabilumo laiko atžvilgiu (ICC 0,741-1,000 (kairiojoje pusėje) ir 0,651 ir 1,000 (dešiniojoje pusėje)), reikalavimams. Vertinant ART priemonės pagrįstumą, taikant ART priemonės jautrumo, specifiškumo bei prognostinių verčių analizės metodą, bei apskaičiuojant plotą po ROC kreive, gauti rodikliai parodė žemą ART priemonės prognostinį lygį, vertinant pateiktą darbo užduotį. Ir tai yra susiję su analizės metodo parinkimo problematika. Nustatyta, kad atliktas vertinimas yra pakankamai jautrus, tačiau ne specifiškas. Tačiau vertinant darbo užduoties „*Popieriaus lapų sudėliojimas*“ riziką, dauguma vertintojų geba identifikuoti atskirų veiksmų įverčius atsižvelgiant į pateiktą „auksinį standartą“. Rekomenduojama naudoti ART priemonę viršutinių galūnių pasikartojančių užduočių, galinčių turėti įtaką kaulų raumenų sistemos pažeidimų rizikai vertinti. ART priemonė patalpinta Higienos instituto internetiniame puslapyje <http://www.hi.lt/lt/profesines-sveikatos-irankiai-2.html> ir yra laisvai prieinama.

Išvados.

1. Nustatytas aukštas ART priemonės vertimo iš anglų kalbos į lietuvių kalbą patikimumas.
2. ART priemonė tinka viršutinių galūnių pasikartojančių užduočių vertinimui Lietuvos įmonėse.

Daugiau informacijos gali suteikti Higienos instituto Profesinės sveikatos centro Tyrimų skyriaus specialistė Jūratė Tamašauskaitė, tel. (8 5) 212 2589, el. p. jurate.tamasauskaite@hi.lt.